

НАУКОВІ ПРАЦІ КУРСАНТІВ, СТУДЕНТІВ, СЛУХАЧІВ МАГІСТРАТУРИ

УДК 351.74:355.53.54

А. М. БАЛАНДІН,

курсант факультету № 1

Донецького юридичного інституту МВС України

Науковий керівник:

О. П. Цуркан, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

факультету № 1 Донецького юридичного інституту МВС України

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ЗАСОБІВ, СПОРЯДЖЕНИХ РЕЧОВИНАМИ СЛЬОЗОГІННОЇ ТА ДРАТІВНОЇ ДІЇ

Стаття присвячена питанням правомірності застосування поліцейськими засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівливої дії. Проведено аналіз нормативно-правового забезпечення застосування спеціальних засобів. Запропоновані шляхи вирішення питання забезпечення підрозділів поліції засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівливої дії.

Ключові слова: поліцейські, спеціальні засоби, речовини сльозогінної та дратівливої дії.

Відповідно до ст. 3 основного закону держави людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. На сьогоднішній день для реалізації цього положення одним із найефективнішим і найпоширенішим серед громадян України та поліцейських вид самозахисту від нападу є застосування так званих «газових балончиків», що визначені законодавцем як засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії. Зазначені засоби, в залежності від навичок застосування, здатні нейтралізувати як одного нападника, так групу до 5 осіб.

Законодавчою підставою застосування поліцейськими засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії є п. 3, 4 статі 42 та підп. 3 п. 3 статі 45 Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якої поліцейські, які пройшли відповідну спеціальну підготовку, мають право застосовувати для:

- а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень [2].

В п. 3 статті 42 Закону зазначено, що спеціальний засіб примусу, якими є засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, повинні бути спеціально виготовленими, конструктивно призначеними і технічно придатними для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника), пригнічення чи обмеження волі людини шляхом здійснення впливу на неї з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів [2].

Під час здійснення аналізу підзаконних нормативно-правових актів було виявлено прогалину у вигляді відсутності переліку та належної інструкції щодо застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії співробітниками Національної поліції України. Зокрема, за загально доступною інформацією, офіційно відомо, що поліцейські використовують видані в підрозділах «Терен 4М», «Кобра 1С» та гранати «Терен 6».

Але забезпечення підрозділів здійснюється на власний розсуд керівництва підрозділів. Наприклад в управліннях поліції закупають і видають особовому складу «Кобру 1С» та «Терен 6» а підрозділи поліції охорони продовжують використовувати «Терен 4М», що підтверджує інформація про державні закупівлі [3–6].

За часі існування міліції України неповний перелік засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії був визначений Постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 1991 року № 49 «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку», однак остання втратила чинність 30 грудня 2017 року [7]. Одночасно з цим під час вивчення вище зазначеного нормативно-правових акту виявлено, що відсутній перелік засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії у формі балончиків, які застосовувались правоохоронцями, а зазначеному питанню достатня увага не приділялася. Саме тому на підставі виявлених фактів можна стверджувати про факт довільного вибору під час придбання і застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії у формі балончиків, таких як «Терен 4М», «Терен 4», «Терен 1», «Кобра 1С», «Кобра 1Н», «Перець 4» тощо. Тобто на сьогоднішній день такими спецзасобами є всі моделі так званих газових балончиків, які продаються на території України як в спеціалізованих точках продажу, так і через мережу Інтернет. Адже зазначені засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, є спеціально виготовленими для нейтралізації особи, конструктивно призначені для самозахисту і підлягають державній сертифікації.

Більшість поліцейських при охороні громадського порядку чи під час іншого виду несення служби застосовують проти правопорушників засіб, споряджений речовинами сльозогінної та дратівної дії у формі балончика, тому що: по-перше не завдає шкоду здоров'ю, а тимчасово призводить до втрати зору та до подразнення дихальних шляхів, по-друге у поліцейського не буде складностей під час складання рапорту безпосередньому керівнику, а в останнього – перед прокурором, про застосування даного спецзасобу та по-третє – ефективно діє при затриманні правопорушника і навіть осіб в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Дане питання являється одним із наріжних каменів в діяльності працівників практичних підрозділів поліції, а також проявом зацікавленості курсантів закладів вищої освіти системи Міністерства Внутрішніх Справ України. Актуальність полягає, що не всім поліцейським подобається засіб, споряджений речовинами сльозогінної та дратівної дії у формі балончика, який видають на чергування з охорони громадського порядку через певні недоліки (мала ємкість, слабкий зміст препаратів, відносно короткий термін зберігання, тип розпилювання речовини тощо). А також в ході вивчення даної проблеми, виявлено, що законодавцем не врегульований перелік засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, які можуть застосовуватися поліцейськими у якості заходу примусу у відповідності до Закону, в зв'язку з чим поліцейські можуть не обмежуватися лише тими спеціальними засобами, які зазвичай видають, а обирати більш сильніший та найбільш ефективний за їх думкою засіб, не залежно від наявного матеріального забезпечення підрозділу.

Враховуючи вище викладене виступаємо з ініціативою про прийняття нормативно-правового акту на рівні Міністерства внутрішніх справ України, що урегулює питання особливостей застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, та як наслідком зможе вирішити питання нормативного закріплення переліку засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії в підрозділах Національної поліції України.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr_\(дата_звернення:_06.03.2019\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr_(дата_звернення:_06.03.2019)).
2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
3. Спеціалізована хімічна продукція (пристрої, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії типу «Терен – 6» або еквівалент) // ZAKUPKI.PROM.UA : сайт. URL: <https://zakupki.prom.ua/gov/tenders/UA-2018-09-17-001376-c> (дата звернення: 06.03.2019).
4. ДК 021:2015 – 24950000 Спеціалізована хімічна продукція (пристрої, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії типу «Терен – 6») // ZAKUPKI.PROM.UA : сайт. URL: <https://zakupki.prom.ua/gov/tenders/UA-2018-07-31-001627-b> (дата звернення: 06.03.2019).

5. Зброя різна (Балони газові «Терен 4М») // ZAKUPKI.PROM.UA : сайт. URL: <https://zakupki.prom.ua/gov/tenders/UA-2018-03-28-000573-b> (дата звернення: 06.03.2019).

6. Балони аерозольні з препаратом дратівної дії // ZAKUPKI.PROM.UA : сайт. URL: <https://zakupki.prom.ua/gov/tenders/UA-2018-12-19-003118-c> (дата звернення: 06.03.2019).

7. Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку : постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.1991 № 49 // ZAKUPKI.PROM.UA : сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/49-91-p> (дата звернення: 06.03.2019). Втратила чинність.

Надійшла до редколегії 08.03.2019

УДК 614.8.027/351.744

Т. М. БІДЕНЧУК,

*курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Д. Г. Казначеев, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Розглядається сутність забезпечення особистої безпеки поліцейських під час виконання службових обов'язків як в типових ситуаціях так і в екстремальних умовах.

Ключові слова: *Національна поліція, підготовка поліцейських, службові обов'язки, професійна діяльність, поліцейський, особиста безпека, екстремальні ситуації.*

Життя людини, її здоров'я та безпека є найбільшою цінністю держави. Національна поліція України допомагає максимально знизити рівень злочинності, зокрема зменшити кількість злочинів проти життя і здоров'я особи. Але найчастіше при виконанні службових обов'язків, поліцейські самі піддаються ризику травмуватись, поранитись чи загинути. Це зумовлено безліччю фактів, одним з яких є невміння захистити самого себе.

У зв'язку з реформуванням органів та підрозділів МВС України, велика увага стала приділятися забезпеченню особистої безпеки поліцейського, адже в умовах сьогодення дуже велика кількість зброї знаходиться у вільному доступі як звичайних громадян так і злочинних елементів.

Останніми роками, спостерігаючи за діяльністю патрульних поліцейських, дуже багато уваги ЗМІ приділялось дорожньо-транспортним пригодам за участю патрульних автомобілів, а також про не якісний рівень знань з вогневої та тактичної підготовки. Це знижує рівень безпеки не тільки поліцейських, але й стану захищеності громадян нашої держави, адже рівень якості забезпечення особистої безпеки поліцейських визначає рівень стабільності і захищеності суспільства. Тому, для вирішення цього питання, необхідно більш детально та якісніше вивчати проблеми забезпечення особистої безпеки поліцейських, під час виконання ними своїх службових обов'язків.

Окремі проблеми забезпечення особистої безпеки поліцейських були об'єктами уваги низки вітчизняних вчених, таких як Б. В. Ліщук, В. В. Андросюк, І. В. Власенко, Криволапчук В. О., Казміренко Л. І., Грибан В. Г., Сягровець В. А., Примаєв В. П., В. О. Лефтеров та інші. Але не дивлячись на наявність науково-практичних розробок в галузі